

MUINASRADADE SÕNUM

KAASAJA
RÄNDAJALE

MUINASRADE SÕNUM KAASAJA RÄNDURILE

Muinasradade sõnum kaasaja rändurile

Koostaja	Ants Kraut
Toimetaja	Helle Solnask
Kujundaja	Jaana Ratas

Tallinn 2007

Euroopa Liidu programmi Interreg IIIb projekt AGORA

Supported by EU programme Interreg IIIb AGORA

Muinasradade sõnum kaasaja rändurile

Interreg III b programmi Agora neljakümne nelja partneri koostöö ühendavaks teemaks on Läänemeremaade säästev kultuuriturism. Eesti partneri – Eesti Muinsuskaitse Seltsi - osa selles on tutvustada erinevaid loodus- ja kultuurimälestisi. Ühendava teema „Muinasradade sõnum kaasaja rändurile” alla on koondatud eri ajastute ja eri liiki mälestiste tutvustamine. Need on rühmitatud teemade järgi, kuid esitatav materjal ja tutvustatavad paigad on valitud selliselt, et huviline saaks võimalikult mitmekesisest teavet ja elamusi ka üksikobjektide külastamisel või mingis väiksemas piirkonnas rännates. Valik on koostatud selliselt, et üldtuntud ja kuulsad paigad ja objektid vahelduvad vähemtuntud, kuid seejuures mitte vähem väärtuslikega. See printsiip moodustabki ühenduslüli teiste partnerprojektidega, edendades säästvat kultuuriturismi ühelt poolt koormuse hajutamisega ning teiselt poolt huvi äratamisega paikade vastu, mis seda kahtlemata vääriwad. Sama kaht poolust on silmas peetud ka rahvusvahelisest aspektist. Läänemere äärse Eesti mälestiste mitmekesisus ja selle tutvustamine ka kaugematele külalistele on valiku tegemisel olulisel kohal.

Sõnum kaasaja rändurile peaks kujukalt näitama sajandite, geoloogiliste objektide puhul isegi aastatuhandete ja –miljonite jooksul tekkinud ja inimese poolt kujundatud maastiku osi. Kohati nagu ime läbi meie päevini säilinud, on nad sõnumitoojaks kaugetest aegadest, millega tutvumine paneks rändaja mõtlema ka kaasajale ja tulevikule, sellele, kuidas säilitada pärandit, aga ka sellele, millised tunnismärgid jäävad maha meie ajastust, milline on meie sõnum tulevastele põlvedele.

Kõik tutvustatavad paigad on ühel või teisel viisil tänapäeval seadusega kaitstud. Nende avastamine ja kaitse peaksid olema algatavaks eeskujuks ka neile paljudele muististele, mida veel pole kas avastatud või siis vääriiliselt kaitstud. Loodame, et tehtud valik selleks head ainet pakub.

Muinasradade koostamisel, uurimisel ja tutvustamisel on Eesti Muinsuskaitse Seltsil olnud palju häid koostööpartnereid. Teadlased Tallinna Ülikoolist ja Tallinna Tehnikaülikoolist, muinsuskaitseametist ja seltsi

arvukatest algüksustest – kõigile neile kuulub Agora projekti osaliste siiras tänu. Agora projekti, Interregi programmi ja Euroopa Liidu toel valminud projekt jätab kindlasti oma jälje ka maastikule. Järgigem siis paigast paika rännates neid kolme logo kui tunnismärki paigast või rajatisest, mis on kindel osa Läänemere kultuurist ja ajaloost ning teeviit tulevikku!

Projekti toetab Euroopa Liidu programmi Interreg IIIb projekt AGORA

This project is supported by EU programme Interreg IIIb AGORA

Project part-financed by the European Union

Muinasradade sõnum kaasaja rändurile

AGORA rajad maal ja meres

1. Eesti kui taevakivide märklaud	9
2. Ajaloolised laevavrakid – veealune vabaõhumuuseum	15
3. Kiviaja inimeste jälgedes	19
4. Ajaloolised tule tornid - iidsete kaubateede tähised	23
5. Lohukivid Põhjamaade pronksiajast	27
6. Muinasaja kalmed ja matmiskombed	33
7. Linnamäed ja maalinnad	41
8. Muistsed ohvripaigad – esivanemate side tänapäevaga	47

1.Eesti kui taevakivide märklaud

THE STRUCTURE OF THE KAALI MAIN CRATER, ISLAND OF SAAREMAA (ESTONIA)

ÜLO KESTLAME: Institute of Geology, Tallinn Technical University, Eskimee Ave 7, 10143 Tallinn, Estonia

ANTE KRALJIC: National Heritage Board, Uus 18, 10111 Tallinn, Estonia

TABLE MCC84: Institute of History, Bucharest, 10130 Telling, Exercise

ANTO RAUKAS: Institute of Geology, Tallinn Technical University, Estonia Ave 7, 10143 Tallinn, Estonia; Raukas@ge.ee

At least three separate groups occur in an area of 7 sq km at Nong (50°34'N, 102°40'E) in the western part of the island of Zhoushan, 14 km off of Hangzhou Bay.

5. *Malaga* was the first to describe the structure of the Kariakoo market in 1931. The market has a perimeter of 105–115 m and is 22 m deep. It is surrounded by an earthen dyke, 47 m in height. The upper part of the dyke consists of material washed from the river during the excavation and of partly overhanging limestone layers fixed at angles of 75–80°. The earthen embankment comprises a basal thickness of 10 m and has been split into nine earthen blocks, each 10 to 15 m wide.

The first of the water is collected by Lake Baikal. The continuous thickness of this outflow is the largest part of water in about 3.60 to 4.00 m. It flows out in a canal along the line to the bottom of the lake in 1978. Later, during the winter, the water is collected by a canal and is used for the water supply of the city of Ulan-Ude. The water is used for the water supply of the city of Ulan-Ude. The water is used for the water supply of the city of Ulan-Ude.

In 1978 and 1980-2001, D. Sankaran and T. Moore studied the morphology of the resin with very low-magnification and variable heating. From these studies, we can approximate the free-surface morphology map of the entire, which allows to establish the formation energy of the entire.

Frost (1979) suggested that the relatively stable post-war rate, may have resulted from the Keynesian and Keynesian (1942) economic state at the time of impact, as wages were probably 20-30% below cost. Frost's results led to the origin against the criticism of Frost, Keynesian and Keynesian about the cost and the wage rate in 1979, which would be the function of the rate curve. The excessive wage reduction by the firm would lead to the exact influence on the unemployment. After the impact the economic outlook was highly uncertain.

A hollow of exceptional quality with a high overbite and free upper and lower incisors (incisors) was consistently found in the anterior mandible of the skull.

It would be 17° north of S. E., a tributary of ancient structures was located in the middle and of the northeastern wall of the main center. There has been 30° cutting the surroundings of the center have been truncated and the plateau has produced striking water to both people and cattle.

1 - Electric induction; 2 - piezoelectric method during the impact; 3 - electric probe;
4 - acoustic waves with 90 transducers; 5 - 60 V - test and output; 7 - relay

1 = the present day; 2 = younger methods; 3 = good with history and resources; 4 = other methods; 5 = different ways and included; 6 = phase of focus and capacity for business of 7 = settings

In October 2000, when the water was very low, we could dig two ditches and backfill narrow pits by tilling from the low slopes of the main cone. A second sharp pit at the depth of 1.75 m in the dike on the MD slope was dated at 23,000 ± 500. The post (SR) from the same dike was dated at 20,000 ± 1000 BP. The 2000

Barber, L. Rogers had obtained an age of 11000 ± 80 for the limestone part. Based on numerous radiocarbon dates obtained from the rock since the age of the East coast zone is definitely over 4000 years.

Project partially-financed by the European Union

Kaali peakraater

Kaali 4. kõrvalkraater

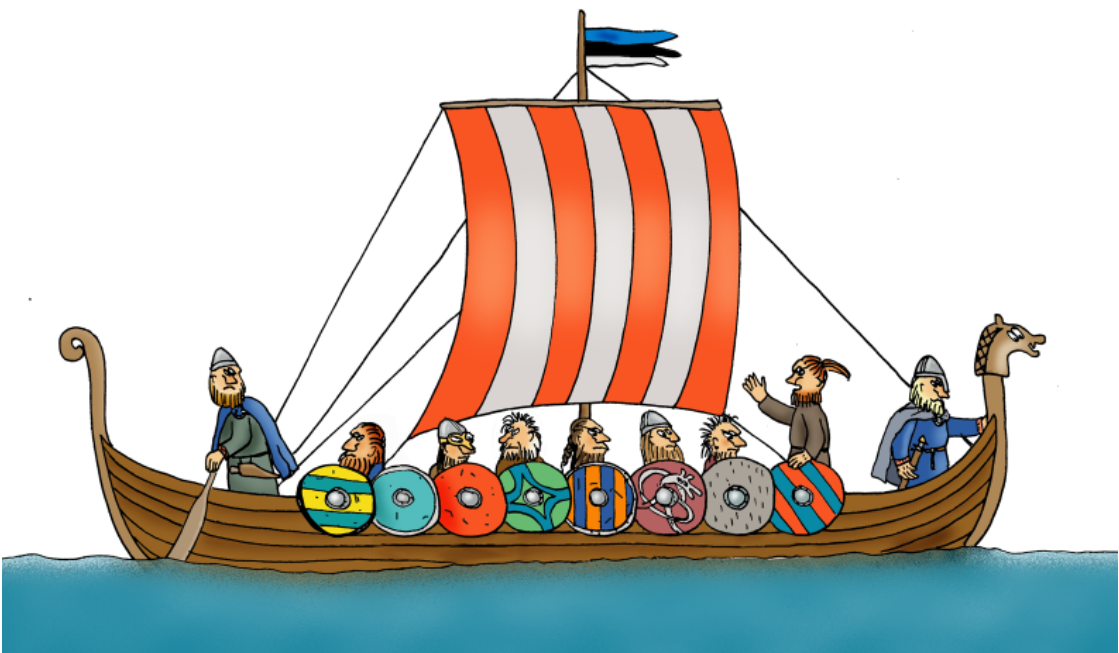
Kaevamised Kaali peakraatris

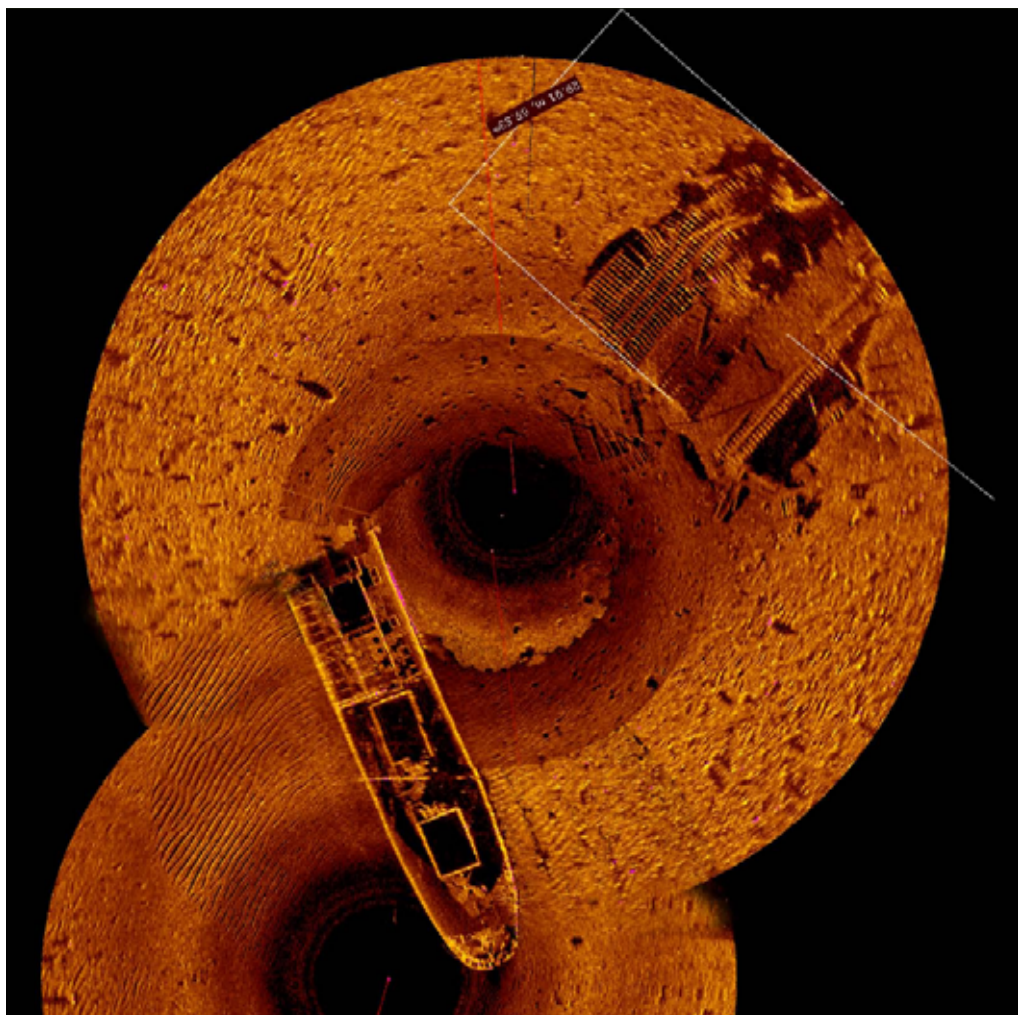

Kaali kraater nr. 2/8

agora

2. Ajaloolised laevavrakid - veealune vabaõhumuuseum

Laine madala vrakid

Vrakk Uisko

Vrakk Tallinnas

3. Kiviaja inimeste jälgedes

Riigiküla kiviaja asulakoht

Riigiküla kiviaja asulakoht

Pulli kiviaja asulakoht

4. Ajaloolised tuletornid - iidsete kaubateede tähised

Kõpu tuletorn

Tahkuna tuletorn

Viirelaiu tule torn

Suurupi alumine tule torn

5. Lohukivid Põhjamaade pronksiajast

Kassinurme lohukivi

Erra lohukivi

Kurese kultusekivi

Kultusekivi Jüris

LOHUKIVI

EESTIS ON TEADA UMBS 1700 LOHUKIVI, MILLEST 90% ASUVAD PÕHJA-EESTIS. KUID EARNASTE LOHUKUDEGA KIVE JA KALJUSID LEIDUB KORKESTI KA SKANDINAAVIAS JA MAAILMAS.

LEHID ON TAVALELIT OMAARGUSE JA SILEDA PÕRAGA, LÄHMÕÕDUGA 3-10 CM JA 0,5-5 CM SÜGAVUSEL. ENAMIS LOHKE PAIKNEB KIVI HORIZONTALPINDAL, KUID VÄHEL HARVA LEIDUB NEND KA KIVI KÜLGEL.

KUIGI UURIMAD ON LOHKE SEOSTANUD OHVERDAMISE, MUISTEETE TAENAKAARTIDE, KALENDRI, ENIVANEMATE AUSTAMISE JA KÕNILEB RAHVAPÄRIMUS LOHUKIVIDEST HARVA, KEEGLINA POLE UURIVIDE JÜRRES KA MENJUD ARHEOLOOGILISE LIIHRE SEITOTTU SAAB LOHUKUDE ALGET OTSTARVET VAID OLETADA.

ARVATAVASTI ON LOHKE KIVIDESSE TEHTUD ALAVAHEMISEL 2000-1800 AASTAT TAGASI. ÜHES TOENAOLESIMAKS OLETUSEKS ON, ET LOHKE TEHTI KÕLVI AJAL. TAOTLEDES SELLEGA ANALOGIAAMAGA PÕRDA KERGEMAT MAHAKRIMIST - KUI SUUDAD KIVISE AUCH RAIUDA, ALLUB KA PÕLLIMULD PAREMINI HAKIALE. KIVIS ANNAH PAREMAT SAKKI ARHEOLOOGILISE UURINGUS VITAVAD LOHUKIVIDE SEOTUSELE ALEPÕLLUNDUSEGA.

LOHUKIVI POLE TAVALELIT OHVERIKIVI

EESTIS ON TEADA LIGEAUTH 400 OHVERDAMISEKS JA RAVIMISEKS KASUTATUD KIVI, KUID VAID PAARIKÜNNEL NEIST ON VÄRKESED LOHKE.

CUP-MARKED STONES

IN ESTONIA, THERE ARE KNOWN TO BE ABOUT 1700 CUP-MARKED STONES, OF WHICH 90% ARE LOCATED IN NORTHERN ESTONIA. STONES AND ROCKS WITH SIMILAR CUP-MARKS ARE ALSO FOUND IN ABUNDANCE IN SCANDINAVIA AND ELSEWHERE IN THE WORLD.

THE CUP-MARKS ARE TYPICALLY ROUND AND WITH A SMOOTH BASE, WITH A 3 TO 10 CM DIAMETER AND A DEPTH OF 0,5 - 5 CM. MOST OF THE CUP-MARKS ARE LOCATED ON THE STONES' HORIZONTAL SURFACE, ALTHOUGH SOMETIMES THEY ARE ALSO FOUND ON THE STONES' SIDES.

ALTHOUGH RESEARCHERS HAVE ASSOCIATED THE CUP-MARKS WITH SACRIFICES, ANCIENT ASTRONOMICAL CHARTS, THE CALENDAR, ANCESTOR WORSHIP, ETC., FOLK TRADITION RARELY SPEAKS OF THE CUP-MARKED STONES. AS A RULE THERE HAVE NOT BEEN ANY ARCHEOLOGICAL FINDS AT THE SITE OF THESE STONES. THEREFORE THE ORIGINAL PURPOSES OF THE CUP-MARKS CAN ONLY BE SURMISED.

THE CUP-MARKS WERE PROBABLY MADE ON THE STONES 1800 TO 2000 YEARS AGO. ONE LIKELY SUPPOSITION IS THAT THE MARKS WERE MADE DURING THE SOWING SEASON, IN AN ATTEMPT TO BRING ABOUT EASIER CULTIVATION OF THE SOIL THROUGH THE USE OF MAGIC - IF YOU SUCCEEDED IN CARVING A HOLE IN THE STONE, THEN THE SOIL WILL SUBMIT MORE EASILY TO THE CULTIVATOR AND WILL YIELD A BETTER HARVEST. ARCHEOLOGICAL RESEARCH POINTS TO A CONNECTION BETWEEN THE CUP-MARKS AND CLEAR-AND-BURN FARMING.

THE CUP-MARKED STONE WAS NOT TYPICALLY A SACRIFICIAL STONE. IN ESTONIA THERE ARE KNOWN TO BE APPROXIMATELY 400 STONES USED FOR SACRIFICES OR HEALING. HOWEVER ONLY SEVERAL DOZENS OF THEM HAVE SMALL CUP-MARKS.

6. Muinasaja kalmed ja matmiskombed

Jõelähtme kivikalmistu, n-pr.a.kivikirstkalmed (I a-tuh.1. pool e. Kr., Jõelähtme khk.). Ak: Jõelähtme küla, Jõelähtme jõe idakaldal, Peterburi maantee lõunaveeres. Kaev.1982-84, rekonstr.1985-87 (A.Kraut) 240 m , 36 kalmet. Kalmistu põhja- ja lääneosa oli 1940ndatel tee-ehitusega lõhutud, tõenäoliselt on kalmeid osaliselt säilinud põhjapoolse, vanema teetammil all. Kalmed on ehituslikult ja matmisviisilt väga sarnased ning rajatud küllaltki väikesele (u.60 x 40 m) alale tihedalt kokku, enamasti ühe müüri vastu teist. See viitab nende lühikesele ehitusajale, tõenäoliselt mitte rohkem kui ühe sajandi kestel. Leiti paealuspõhjale laotud 36 pae- ja osaliselt raudkivist ringmüüri ümbritsetud kalmet läbimõõduga 3-9 m. Lapiti paeplaatidest laotud kirstud olid (kolme erandiga) põhjakirde - lõunaedela suunalised, 1-2,5 m pikkused ja 0,5-1,5 m laiused. Kirstud olid enamasti pealt kaetud paeplaadiga, millele omakorda oli asetatud 30 -40 cm läbimõõduga raudkivi. Üks kirst oli laotud vööriaga kirde poole suunatud paadi kujulisena. Müüride säilinud kõrgus oli kohati 30 - 40 cm. 33 kalmest leitud väga katkendlikult säilinud luustikud olid maetud kirstudesse peaga kirde suunas, kirstu ja ringmüüri vahele oli maetud vaid ühes kalmes üks luustik. Suurima kirstuga kalme ringmüüri välisküljele oli rajatud kirstulaadne juurdeehitis, millest leiti koerte luid ning samuti veise-, lamba- ja jäneseluid. Panuseid oli 16 kirstus: 8 lunõela, pronksist pintsetid ja 4 habemenuga, nõel, 2 kaksiknööpi ja 3 pööra, 2 paari spiraalseid oimuehteid, käevõru, merevaikhelmes, tulekiviese. Kalmete peal asunud segatud kihtidest saadud leiud ja enamik savinõukilde kuulusid kalmete rajamisest märksa hilisematesse

perioodidesse. Kalmistu uuriti läbi seoses maantee-ehitusega ning rekonstrueeriti fotoplaanide alusel algsest asukohast 20 m kagu pool uue tee servas. Esialgsel kohal asub vaid ühe kalme kirst. Kalmevälja kõrval asuvas Rebala muinsuskaitseala muuseumis on väljapanek kalmistu kaevamistest ja leidudest.

Muiksi kivikirstkalmed

Rebala muinsuskaitseala, Eesti põhjarannikul, 20 km Tallinnast ida pool asuv looduse- ja inimtegevuse koostöö tulemusena viimase 2500 aasta jooksul kujunenud unikaalne maastik. Muinsuskaitseala hõlmab Jõelähtme valla Kallavere, Ülgase, Kostiranna, Manniva, Rebala, Võerdla, Koila, osaliselt Koogi, Jõelähtme, Parasmäe, Kostivere, Loo, Vandjala, osaliselt Maardu ja osaliselt Saha küla. Kahekümne viie ruutkilomeetri suurusel alal on rohkem kui 300 muistist kiviajast keskajani, peamiselt kivistkalmel ja lohukivid. Kalmete kuju ja matmisviis viitavad tihedatele sidemetele Skandinaaviamaade ja Saksamaaga alates hilispronksiajast. Rebala on Euroopas kõige idapoolsem ala, kus leidub nii suurel hulgal kivistkalmel ja lohukive. Arheoloogiamälestisena on kaitse all Jägala linnus, kümnekond muinasasulakohta, hiiekoht ja ohverdamispaik, muinaspõllud jm., ehitismälestistena Jõelähtme kirik, postijaam ja kivisild, Maardu ja Kostivere mõisad, Saha kabel, Ülgase kaevanduskäigud, loodusmälestistena Kostivere karstiaala, Jägala juga ning Ülgase pank. Muinasaja lõpul kujunes alast Rebala muinaskihelkonna keskus, mis hiljem andis nime kogu maakonnale (Rävala) ja Tallinna linnale (Reval). Esimesed kirjalikud andmed pärinevad 1241. aastast Taani Hindamisraamatust, kus oli loetletud 11 külanime praeguse kaitseala piires. Esimesed arheoloogilised uurimised tehti A.Spreckelseni ja A.M. Tallgreni poolt 1920ndate aastate algul Jägala linnusel ning A. Friedenthali poolt Koila ja Rebala küla kalmel. Kihelkonna topograafilise kirjelduse koostas R. Indreko 1924. aastal. 1939. aastal leiti hõbeaare Kostivere küla maadelt. Muististe süstemaatilist registreerimist alustas kodu-uurija O. Raudmets 1970ndate aastate algul. Kõigi muististe kaardistamise ja passistamise viis läbi arheoloog V. Lõugas, kelle teeneks sai ka kaitseala loomine ja edaspidine väljaarendamine. 1982-86 teostas V.Lõugas väljakaevamisi Rebala küla kivistkalmel (uuringud viis lõpule V. Lang 1999.a.) ning muinaspõldudel ja 1997. aastal väikesemahulisi päästekaevamisi Jõelähtme asulakohal. 1982-84 viidi läbi päästekaevamised Jõelähtme kivistkalmel A.Krauti juhendamisel. Kaitseala loodi esmalt kohaliku tähtsusega kaitsealana Harju Rajooni RSN Täitevkomitee otsusega 1979.aastal ning vabariikliku tähtsusega ajaloolis-kultuurilise kaitsealuse territooriumina ENSV Ministrite Nõukogu määrusega 1987. aastal, et ära hoida ala hävitamist lahtise fosforiidikaevandusega. Muinsuskaitseala põhimäärus ja piirid kinnitati Vabariigi Valitsuse määrusega 1998. aastal, millega laiendati oluliselt ala piire, liites Saha kabeli ja küla, Jägala linnuse, Ülgase panga, Kostivere mõisa, Parasmäe ja Kallavere külade territooriumi. Muinsuskaitseala ülesanne on ajalooliselt kujunenud iidse põllumajandusmaastiku, asustuse, kultuurimälestiste ja kaitstavate loodusobjektide kompleksne säilitamine, kaitse, tutvustamine ning uurimisvõimaluste loomine.

Jaagupi tarandkalme

Tõnija tarandkalme

Kurevere kalme

Taagepera muistised

Ancient sites and manor in Taagepera

- 1-2 Kivikalme
prehistoric grave
- 3 Keskajne külakalmistu
medieval village cemetery
- 4 Mõisa kalmistu
manor cemetery
- 5 Musukivi
stone "Last Kiss"
- 6 Peahoone
manor house
- 7 Teenijatemaja
servants' house
- 8 Valitsejamaja
governor's house
- 9 Tall
stable
- 10 Koolimaja
schoolhouse
- 11 Kutsarimaja
coachman's house
- 12 Vesiveski
watermill
- 13 Moonakatemaja
farm hands' house
- 14 Karjalaut
cowhouse

● Oled siin
You are here

7. Linnamäed ja maalinnad

KIVIVARE LINNAMÄGI

Linnus on rajatud looduslike künkade, linnusedele mõõdetud on 60 x 77 m, pindala u. 4600 m². Kõrgus on linnuse keskele u. 11,4 m, loodele on astanguteid. Valiksuuremusele. 1952 Harn Moora poolt tehtud proovivõtmistest leitud savitaskudest järele on leitud juba m.a. 1 aastatuhande tüüpi potteid. Linnusemüüri läheduses leidub kaasaegseid maaaluseid, mis on tõenäoliselt ajastatud. Seda asutatakse kaevan. 1972 - 1973 Mare Ann. Kaevamisel selgus, et Kivivare asula on rajatud nappal ajal pärast Riiga, Tõva Tõrva ja Võre linnuseid, suu umbes m.a. 8. sajandil. Maale leitud hulgas näidi Lõuna-Eedini esmakordselt proovist, peene hobivõtmisega maaalust riigipärase asutuse.

Hiinuseid ka asula, mis võis olla parrast parrast kinnistatuna eelnevale, on maa (leitud linnuse) m.a. 11. sajandil. Rahvaste järele võetud on kauged rohtud ja veele. Vanused kaevad "põssuude asula" vages linnusest poolde kinnistatuna asula ees Kautemal nappal aastatuhande riigipärase, mille järele prangis veele alal asula. Aikunak seda teed pidi linnuse veelele võtta.

Linnusest 160 m loode pool on **Kivikalme**, juba on maaalust asutuste asula poolde m.a. j., seda on kaevand J. Sika 1985.

Arheoloog Tanel Moora

Kivivare linnusemüüri ja kiviakne on arheoloogiamälestistena riigi kaitse all.

Muinsuskaitseamet

Kaitseamendist registreeritud, nr 15124, 15123.

KIVIVARE HILLFORT

The hillfort is built on a natural sandy hill. The area of the enclosure is 4600 m², its sides measuring 60 x 77 m. At its highest side is the hill the hill reaches 11,4 metres, the hill side rises in terraces. The hillfort has no rampart. Test excavations carried out by Harn Moora in the year 1952 revealed pieces of pottery that suggest that the hillfort might date from the 11 half of the 1 millennium A.D. In the South the hillfort is connected with a lower hillside Vargemägi where traces of an ancient settlement have preserved. The excavations of 1972-1973 showed that the settlement of Kivivare was built at the same time as Riiga, Tõva Tõrva and Võre hillforts, i.e. in the 8th century A.D. Among the finds, a bronze brooch, supposed to find also unique in South Estonia was found.

Both the fort and the settlement that could also have been fortified by a timber fence, serving as an outer stronghold, were abandoned in the 11th century A.D. archeologist.

According to a legend a battle once took place between the Goths and the Finns here. Sheltered by gunpowder smoke, the Finns had dug a ditch from Kautemäe, half a kilometer SW of the fort, to the hillfort. Traces of the ditch are said to still be visible on the wet ground. Golden attack by the Finns along the ditch had led to victory.

750 metres North West of the hillfort is a chess board mound with boards dating back the 1st half of the millennium. The mound has been excavated by J. Sika in 1985.

Tanel Moora
archaeologist

agora

ALULINN

Alulinn paikneb endise Aa mõisa maadel. Linnus rajati soos paiknevale kõrgendikule. 140 m pikkust ja 70 m laulist linnusemüüri piirab paaplaadist laotud ringvall, mida on aegade jooksul tugevasti lõhutatud. Kohalikud talumehed olevat viinud siit rüüstuseks panni. Rohkem kui meetri kõrgune on val kirde- ja edelastulal, kus on ka kaks sisekütke meenutavat lohku. Nende eest oli turve võimsel leitud jämedad palk. 1549. a. on kirjalikes allikates mainitud Aa ning Ödriise (Kohila) vahel üle soo viivat mungateed (mõnckenweg). Linnusedele kalab paarikümne sentimeetri paksune idenikkidega, kuid maaalisedueta huumusekiht.

1895. a. tegid linnusele kaevamisi mõisnik Stackelberg ning Moskva arheoloog Bogajavenski, kuid tulemusteta. 1977. a. avastati linnuse lähedalt põlvit maaaluse asulakoha jäljed, mõned suhteliselt leitud savinõudekildudest pärinevad juba 1 aastatuhande algusest ajak. Kreutzwaldi poolt üleskirjutatud rahvapäraste järele olevat Alulinnas hõimud keegi mõis, kes hoidnud sool kinni oma väenalt tütar. Keeltestadest arvates tähendab alu lihtsalt sood - sooga liis soolitus. Vanades skandinaavia ruunikirjades omistatakse alu sõrale mingi maagilist tähendust. Sellega seoses on huvitav märkida, et 1609. a. leiti soo kaevamisel linnusest 60-70 m kaugusele poolt paari ruutmeetri suurusele alal hulk raudesemeid - 61 odaosa, 23 sipri, 14 kivist, viikatu, kaheksaline mook ja mitu mögastuki. Leitud pärinevad esimestest sajanditest pKr, mõned ka muinasaja lõpust. Tõenäoliselt on tegu kultuslikul eesmärgil sohu uputatud esemetega. Nende seos linnuse ja asulakohaga pole selge.

Alulinn on arheoloogiamälestistena riigi kaitse all.

ALULINN The stronghold Alulinn is situated on the territory of the former Aa manor. It was erected on a slightly higher ground in a marshy lowland. A limestone ringwall that now reaches up to 0,5 to 1 m in encloses the inner courtyard measuring 140 x 70 m. The ringwall is the highest on the Southwest and Northeast part of the fort. From there two hollows that may be identified as entrances to the fort were discovered, with horizontally laid logs in front of them. In 1549 a pathway is known to have existed between Aa and Kohila, called mõnckenweg - a monk's path. No finds have been discovered from the inner enclosure that is covered with humus soil containing burnt coal.

In 1895 a manor owner Stackelberg and an archaeologist Bogajavenski were excavating the hillfort, but without much success. In 1977 a habitation site was discovered on a field near the stronghold, that contained pieces of pottery dating from the 1 millennium BC. A legend tells us that an old witch built Alulinn in order to keep her eldest daughter as prisoner there. It is believed that alu means bog and the hillfort was hence referred to as "fort in a bog". Yet the word alu can also be found in ancient Scandinavian runes, where it carries a magic meaning.

In 1609 the marshland was ditched and nearly 100 iron objects were found at a depth of 30-40 cm. The finds included armaments, swords, axes, a short knife and pieces of swords and are dated to the beginning of the 1 millennium up to 11 millennium AD. Most likely the finds sanken in the bog were associated with ritual occasions.

The stronghold is protected by the law.

National Heritage Board

agora

Purtse Tarakalda linnusevalli läbilõige väljakaevamiste ajal

Purtse Tarakallas oli Virumaa idaosa üks võimsamaid linnuseid, endise Askaelae kihelkonna arvestatav keskus. Linnamäe 7500 ruutmeetri suurust õuepinda piirabigast küljest inimkäte poolt rajatud vall. See koosneb liivast ja kividest, mida hoidsid koos sise- ja välisküljele paeplaatidest laotud müürid. Vallil paiknesid omal ajal veel puust kaitseehitised. Linnusel oli kaks väravat – üks idaküljel ja teine loodenurgas.

Linnamäge on arheoloogiliselt uuritud aastatel 1952 ja 1978 – 1982. Kaevamistel võis vallis eraldada 4 eriaegset kindlustusetappi ja 4 põlemis- ehk hävimiskihti.

8.sajandil püstitati talle kunstlik vall ainult linnuse idaservale, kus mäe looduslik kallak oli kõige väiksem. Nooleotste leiud viitavad järgnevale linnuse ägedale piiramisele.

12. sajandil ümbritseti kogu platoo valliga ja idaküljele kaevati selle ette veel kraav.

13. sajandil onuusi kaitseehitisi püstitatud veel kahel korral; viimatikindlasti pärast muistse vabadusvõitluse lõppu. Ka siis kuulus linnus veel kohalikele eestlastele.

Linnust kasutati vaid hädaohu korral, muidu elati jõe läänekaldal paiknenud Purtse külas, mille suurusks oli 13. Sajandi algupoolel 32 adramad.

Jägala linnamägi

8. Muistsed ohvripaigad - esivanemate side tänapäevaga

Kassinurme hiis

lila ohvriallikas

Assikvere hiitemägi

Paluküla hiiemägi

Kurese ohvriallikas

Purtse hiiemägi

Project part-financed by the European Union

